

Urząd Gminy Białogard

Historia

Tereny położonej w dorzeczu Parsęty i Radwi Gminy Białogard zasiedlane były od zarania dziejów. Pierwsze ślady osadnictwa sięgają środkowej epoki kamienia (mezolit), około 8000 lat p.n.e. Stanowiska archeologiczne z tego okresu występujące najczęściej w postaci niewielkich , krótkotrwałych obozowisk znajdują się w okolicach: Białogórzyna, Czarnowęs, Gór, Gruszewa,

Kamosowa, Łęczna, Łęczenska, Pękanina, Podwilcza, Pomianowa, Rościna, Sińc i Żeleźna. Badania archeologiczne potwierdzają nieustanną penetrację terenu dzisiejszej Gminy mającą na celu wybór najkorzystniejszego dla danej społeczności siedliska naturalnego. Do najczęściej zasiedlanych należały tereny wokół Góry Kościernickiej, dolne dorzecze rzeki Mogilnicy, dorzecze Topieli, dorzecze Parsęty w okolicach Byszyna i Rzyszczewa, dorzecze Radwi koło Buczka.

Na terenie Gminy zaewidencjonowano 755 stanowisk archeologicznych. W ramach tego zasobu występują następujące kategorie stanowisk archeologicznych (rozdzielenie funkcjonalne):

- ślad osadniczy - 614,
- punkt osadniczy - 29,
- osada - 606 (w tym 1 osada palowa) ,
- cmentarzysko - 49 (w tym 7 cmentarzysk kurhanowych),
- grodzisko - 3 .

Początki stałego osadnictwa sięgają VIII wieku n.e. W okresie wczesnego średniowiecza teren Pomorza zamieszkiwała ludność zachodniosłowiańska, której grupę mieszkającą pomiędzy dolną Odrą a dolną Wisłą określa się mianem Pomorzan.

Relacja Geografa Bawarskiego z IX wieku jest jednym z pierwszych źródeł pisanych, zawierających wzmiankę o mieszkańcach Pomorza. Opisując plemiona zamieszkujące tereny powyżej Dunaju kronikarz wymienił m.in. plemię „Zeriuani” zamieszkujące tereny dorzecza Parsęty i Regi, czyli m.in. tereny dzisiejszej Gminy Białogard. Badania archeologiczne potwierdzają, iż rodowód większości miejscowości z terenu obecnej Gminy Białogard sięga wczesnego średniowiecza. Z okresu plemiennego pochodzą grodziska w miejscowościach Buczek i Rarwino, osady wczesnośredniowieczne z miejscowości Byszyno, Czarnowęsy, Kamosowo, Nasutowo, Pomianowo, Rarwino, Rościno, Zaspy Małe i Żeleźno. W XI - XII wieku ziemie wchodzące w skład kasztelani białogardzkiej zamieszkiwała plemię Kaszubów należących do grupy językowej Pomorza Szczecińskiego. Podstawowymi dziedzinami gospodarki w okresie wczesnego średniowiecza były rolnictwo, hodowla, rybołówstwo i myślistwo, co potwierdzają materiały archeologiczne.

Zasadniczy wpływ na rozwój gospodarki w tym okresie miał handel wewnętrzny i dalekosiężny. Przez ziemię białogardzką prowadziły ważne szlaki handlowe: jeden biegnący z Kołobrzegu przez Białogard na południe (tzw. Szlak Solny), drugi - trakt handlowy krajów nadbałtyckich łączący Pomorze Gdańskie z krajami Europy Zachodniej. Położenie, korzystne warunki glebowe i klimatyczne przyczyniły się do rozwoju ziemi białogardzkiej. Wokół miasta Białogard, jednego z najważniejszych ośrodków Pomorza rozwinęło się gęste, stojące na wysokim poziomie rozwoju gospodarczego osadnictwo. Ze skromnych źródeł wynika, iż pogańska religia Pomorzan związana była głównie z kultem sił przyrody. Wpływy chrześcijańskie zaczęły przenikać na Pomorze Zachodnie stosunkowo wcześniej, co wiązało się z piastowskim podbojem Pomorza. Pod koniec panowania Mieszka I, około 972 roku cały obszar od ujścia Wisły aż do ujścia Odry znalazł się w granicach państwa polskiego. W XI wieku Pomorze wykorzystując przejściowy kryzys polityczny państwa polskiego uniezależniło się od Polski. Czasowe zjednoczenie Pomorza z Polską przyspieszyło proces tworzenia państwa zachodniopomorskiego. Zakończone niepowodzeniem próby ponownego podporządkowania Pomorza Polsce podejmowali kolejno Bolesław Śmiały i Władysław Herman, który najechał te ziemie w 1090 roku. Pomorze podporządkował Polsce Bolesław Krzywousty w wyniku walk toczonych w latach 1119 - 1123, po trwającej łącznie ponad 20 lat systematycznie prowadzonej akcji opanowania tego regionu. Wpływy polityczne Polski nie utrzymały się długo. Decydujący wpływ na losy Pomorza miała komplikująca się w XII i XIII wieku sytuacja polityczna Polski i Pomorza Zachodniego, a w szczególności dokonany przez Bolesława Krzywoustego podział kraju na dzielnice. Rosnące zagrożenie ze strony Danii spowodowało, iż w 1181 roku książę Bogusław I, uznał zwierzchnictwo cesarza Fryderyka Rudobrodego, uzależniając tym samym Pomorze Zachodnie od cesarstwa niemieckiego.

Rozpoczął się proces wynarodowienia ludności pomorskiej. Przyspieszyły go stosunki etniczne, większość duchowieństwa stanowili Niemcy. Nastąpił napływ osadników z zachodu, coraz liczniej na tych ziemiach osiedlali się przedstawiciele rodów rycerskich zza Łaby. Ludność słowiańska stanowiła większość mieszkańców Pomorza do pierwszej połowy XVI wieku. Reformacja i rozwój systemu folwarczno - pańszczyźnianego spowodowały pogorszenie się sytuacji materialnej chłopstwa, utratę wolności osobistej i ucisk narodowościowy. Okoliczności te były przyczyną zbiegostwa do Polski. Miejsce ludności miejscowej zajmowali osadnicy niemieccy.

Ogromny wpływ na stosunki etniczne na ziemi białogardziej wywarła wojna trzydziestoletnia (1618 - 1648). Zniszczenia wojenne, głód i zaraza spowodowały masowe ucieczki najuboższej, przeważnie słowiańskiej ludności do Polski. Bezpotomny zgon w 1637 roku księcia Bogusława XIV ostatniego z Gryfitów - prawowitej dynastii władców Pomorza i przejście ziemi białogardzkiej na mocy traktatu w Osnabrück pod panowanie Brandenburgii spowodowało napływ szlachty i urzędników brandenburskich i postępującą germanizację. Dalsze losy ziemi białogardzkiej są nierozdzielnie związane z historią Pomorza Zachodniego rządzonego przez elektorów, królów pruskich i cesarzy niemieckich.

Wojna siedmioletnia (1756 - 1763) i wojny napoleońskie spowodowały kolejne spustoszenia i regres rozwojowy. Dążąc do poprawy warunków życia zubożała ludność zaczęła emigrować, początkowo głównie na teren ziem polskich zaboru rosyjskiego. Kierunek rozpoczętej po raz pierwszy w 1827 roku emigracji zmienił się i tak w latach 1859 - 1867 - 123 mieszkańców powiatu białogardzkiego wyemigrowało do Ameryki Północnej. Kolejna fala emigracji do obu Ameryk, zachodnich i północno - zachodnich uprzemysłowionych krajów niemieckich wystąpiła w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XIX wieku. Proces wyludniania trwał nieprzerwanie do I wojny światowej, która spowodowała dalsze, znaczne zmniejszenie się liczby ludności w powiecie. Sytuacja zmieniła się po zakończeniu I wojny światowej kiedy to nastąpił napływ ludności z ziem oddanych Polsce.

Zwiększenie liczby ludności i długotrwała stagnacja gospodarcza znacznie utrudniały życie mieszkańcom. Lata poprzedzające wybuch II wojny światowej to okres duchowej mobilizacji społeczeństwa przeciw Polsce. Od września 1939 roku życie powiatu podporządkowane było celom toczącej się wojny. Powiat stał się częścią maszyny wojennej, zapleczem dla armii. Systematyczny pobór młodych mężczyzn do wojska, przemieszczanie się ludności na podbite ziemie wschodnie i ucieczka na zachód spowodowały brak rąk do pracy, uzupełniany przez robotników przymusowych. Już w 1939 roku na teren obecnego powiatu białogardzkiego przybyły pierwsze transporty jeńców. Na terenie obecnej Gminy Białogard udało się stwierdzić istnienie obozów w m. Stanomino gdzie przebywali jeńcy rosyjscy i francuscy i w m. Białogórzyno dla jeńców polskich. W ostatnich miesiącach niemieckich rządów polscy robotnicy przymusowi rozpoczęli przygotowania do objęcia władzy w powiecie. Wojska hitlerowskie opuściły ziemię białogardzką w dniach od 3 do 6 marca 1945 roku, w wyniku przeprowadzonego przez jednostki I i II Frontu Białoruskiego drugiego etapu operacji pomorskiej Wojska Polskiego i Armii Radzieckiej. Klęska Niemiec umożliwiła powrót polskiej państwowości na stare piastowskie ziemie.

Celem zapewnienia porządku, bezpieczeństwa, sprawnego transportu, zorganizowania zaopatrzenia w żywność, po wyzwoleniu na terenach powiatu utworzono radzieckie komendantury wojenne. Teren działania komendantury rejonowej w Białogardzie obejmował teren powiatu w granicach z czasów niemieckich. Rozpoczęto tworzenie administracji cywilnej, organizowano zarządy miejskie i gminne. W marcu 1945 Rząd Tymczasowy podjął decyzję o tworzeniu na ziemiach północnych i zachodnich administracji polskiej. Dokonano podziału na okręgi administracyjne, powołano kierowników terenowych urzędów administracji ogólnej, którymi zostali pełnomocnicy Rządu Tymczasowego. Równocześnie rozpoczęto tworzenie administracji w gminach wchodzących w skład powiatu. Pełnomocnik rządu mianował wójtów i innych urzędników gminnych. Do końca miesiąca września 1946 roku powołano rady narodowe niższych szczebli, w tym gminne, a następnie wybrano organy wykonawcze samorządu terytorialnego - zarządy. Rady narodowe przewidziane były jako organy

planowania działalności publicznej i kontroli nad rządowymi i samorządowymi organami wykonawczymi. Tym samym zakończono proces tworzenia administracji na zasadach ogólnie obowiązujących w całej Polsce. Dualistyczny system administracji terenowej - administracja rządowa i samorząd terytorialny został zlikwidowany w marcu 1950 roku ustawą o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Całość spraw prowadzonych przez urzędy administracji ogólnej i organy wykonawcze samorządu terytorialnego przejęły rady narodowe i ich organy wykonawcze - prezydya. Rady narodowe otrzymały szerokie kompetencje - kierowały działalnością gospodarczą, kulturalną i społeczną. W 1954 roku dokonano reformy podziału administracyjnego wsi polskiej. Podstawową jednostką podziału terytorialnego stały się gromady, utworzono gromadzkie rady narodowe. 5 gmin powiatu białogardzkiego podzielono na 16 nowych gromad. Celem reformy było przybliżenie władzy i zwiększenie wpływu mieszkańców na działalność biur gromadzkich. Część gromad nie spełniała swojej roli, były to jednostki małe, niezdolne do samodzielnego funkcjonowania. Mieszkańcy niektórych gromad protestowali przeciwko proponowanym rozwiązaniom, co było m.in. przyczyną dokonanych w 1958 roku korekt w podziale administracyjnym. Ostatecznie powiat tworzyło 8 gromad, w tym gromady: Białogard, Podwilcze, Pomianowo i Rogowo. Ograniczony zasięg terytorialny i słabość gospodarcza gromad były przyczyną przeprowadzonej w 1972 roku reformy podziału terytorialnego. Jej założeniem było utworzenie silnych gmin wiejskich. Gromady: Białogard, Pomianowo i Rogowo od 1973 roku stały się gminami. Gromadę Podwilcze włączono do ówczesnej Gminy Białogard. Po zakończeniu II wojny światowej kilkakrotnie dokonywano zmian w podziale administracyjnym Polski. W latach 1945 - 1950 tereny obecnej Gminy Białogard wchodziły w skład województwa szczecińskiego. Po dokonanej w 1950 roku reformie weszły w skład województwa koszalińskiego utworzonego w wyniku podziału województwa szczecińskiego. Od 1999 roku Gmina Białogard jest jedną z czterech gmin tworzących powiat białogardzki będący częścią województwa zachodniopomorskiego. Obecny kształt, będący wynikiem połączenia mniejszych obszarowo gmin: Białogard, Pomianowo i Rogowo Gmina Białogard uzyskała na podstawie rozporządzenia Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 8 stycznia 1976 roku. Łączenie gmin było etapem przeprowadzonej w 1975 roku reformy, w wyniku której wprowadzony został dwustopniowy podział terytorialny kraju. Do 15 marca 1999 roku Gminę tworzyło 29 sołectw, tego dnia utworzone zostały dwa nowe sołectwa: Gruszewo i Rarwino. 26 kwietnia 2006 roku powstało sołectwo Rychowo, a 02 marca 2007 roku najmłodsze - 33 sołectwo - Zagórze. Pierwszym Naczelnikiem Gminy Białogard był Janusz Kraszewski. Od 10 maja 1976 roku do 30.11.1986 roku funkcję tę pełnił Stanisław Majewski. 01.12.1986 roku stanowisko Naczelnika objął Alfred Urbanowicz, który pełnił tę funkcję do 30.09.1990 roku. Pierwszym Wójtem Gminy był pełniący tę funkcję od 1990 roku do 01.12.2014 r. Maciej Adam Niechciał. Od 01.12.2014 r. Wójtem Gminy Białogard jest Jacek Smoliński. Do 1993 roku siedziba Urzędu Gminy mieściła się w tym samym budynku co siedziba Urzędu Miasta Białogard, przy ul. 1 Maja. Po opuszczeniu Białogardu przez wojska radzieckie Urząd Gminy uzyskał własną siedzibę przy ul. Wileńskiej 8.

Opracowano na podstawie:

Pracy zbiorowej pod redakcją A. Czernika *Dzieje Ziemi Białogardzkiej*; Wydawnictwo Poznańskie 1972 r., Opracowania zbiorowe pod redakcją Bogusława Polaka *Białogard 1299-1999 Studia z dziejów miasta*; Koszalin - Białogard.

Source URL: <https://gmina-bialogard.pl/strona/prezentacja-gminy/559-historia>